

115

doublet

SOCIOLOGIE ROMÂNEASCĂ

im. 2595

Director D. GUSTI



An I. N: 2. Februarie. 1936

INSTITUTUL SOCIAL ROMÂN

SOCIOLOGIE

CUNUNA ÎN SATUL ȘANȚ

Ceremonia agrară a cununii, așa cum o înfățișăm mai jos, a fost studiată în ziua de 7 Septembrie 1935 în satul Șanț din județul Năsăud de o echipă de cercetători, astfel împărțită: la casa gazdei a lucrat d-șoara Ștefania Cristescu; sus la munte au mers d-nii H. H. Stahl, Ion C. Cazan și d-șoara Viorica Sassu. O parte din strigăturile de la joc au fost notate de d-l Harry Brauner; înregistrările muzicale au fost făcute, cele pe ceară de către d-l Ilarion Cocîș, și pe placă „Columbia” de d-l prof. Const, Brăiloiu, care a lucrat și transcrierea muzicală. Fotografiile sunt luate de către d-l Stahl. Dat fiind însă faptul că o parte din ceremonia cununii are loc noaptea, a fost necesar să repetăm câteva scene, a doua zi, pentru ca să le putem cinematografia și fotografia. Dăm deci, cu titlu complementar, și aceste fotografii reconstituite, luate de către d-l Vesa. Adăugăm și o fotografie luată în satul Rebrîșoara, din același ținut al Năsăudului.

* * *

Ceremonia agrară a cununii face parte din seria foarte bogată și foarte răspîndită teritorial, a ceremoniilor agrare, menite să asigure, magic, rodnicia cîmpurilor. Aceste ceremonii pot fi schematizate în următoarele momente rituale:

1. Culegerea, prin muncă în clacă, a roadelor cîmpului.
2. Alcătuirea din spice a unui obiect ritual (cunună, buzdugan etc.).
3. Aducerea acestui obiect ritual, cu alai, însoțit de cîntec.
4. Ospăț.

În ce privește satul Șanț, întreaga muncă în clacă este făcută numai de către fete. Alaiul el însuși nu cuprinde decît femei și fete. Cununa trebuie adusă în sat de către două fete curate, de acestea depinzînd izbînda întregii ceremonii. „Dacă e fata curată, se face griul bun și mîndru. Dacă nu, se face rău, neghinos și cu tăciune” (*Inf. Angelina Pop, gazda cununii*). Flăcăii n’au alt rol decît acela de a uda cununa, cînd trece cu alai prin sat și de a participa apoi la jocul care urmează ospătului. Doar flăcăul, care scoate cununa de pe capul fetei, are un rol ritual și este primit la ospăț.

Ca motiv al facerii cununii se invocă deseori faptul că în clacă se muncește mai lesne și mai vesel: ospățul are și el puterea lui de atracție. „Eu am zis să facă cununa. Să-mi fie dor de joc, ca să ne fie drag, ca să secerăm mai cu spor” (*inf. Docița Crețu, fata gazdei*). „E bine cu atîta că se strîng mai iute bucatele, lucrează mai cu spor, că se lăcomesc fetele la cunună. Le e drag a veni la joc, la petrecere” (*inf. Ștefan Pop, gazda cununii*). „Li modie din bătrîni. Fac care le e dragă petrecerea. Cîtu-i de mîndru cînd vin și aduc veste că s’o strîns holdele. E o cinste la plugarul care are holde culese și e și cîntea și a plugăriței care ciuruește sămînța” (*inf. Angelina Pop*).

Cu toate acestea și credința în puterea magică a ceremoniei este încă foarte puternică în Șanț, atît în ce privește rodnicia sămînței ca atare, cît și în privința ploilor care urmează a fi silite să cadă la timp, prin acest ceremonial magic.

Nu trebuie uitat, de asemenea, că această cunună are și un rol precis de tehnică agrară, fiind un mod empiric de selecționare a sămînței. Într’adevăr, cununile se fac din cele mai frumoase spice și apoi odată sosite în casă, „cununile sunt puse întîi pe cuptor să se usuce; de obicei le agață la grîndă, pînă se usucă mîndru” și apoi toamna „îl pui și le îmblățești și scoți grăunțele din el”. (*inf. Angelina Pop*).

Ceremonia cununii, prin extindere este și altceva decît o ceremonie agrară. Într’adevăr, după cum se întîmplă deseori în tehnica magică, ce este valabil pentru

un anume lucru, e socotit bun și pentru asemuiitorul său. De la rodnicia cimpurilor se trece ușor la rodnicia căsătoriilor. Iată de ce din spicele de grâu din cunună se vor lua acelea care se pun în steagurile de nuntă, simbol și el, fără îndoială, poate chiar simbolic falic, al rodniciei nunții. „Cununa se păstrează pînă la împlăt, la toamnă. Grâul de cunună îl împlătim și-l semănăm. Se dă și pe la stegari, pe la ficiori. Mai ia niște struțuri și le dă. Păstrează din struțuri, pînă la mijlocul iernii” (inf. Docița Crețu).

PREGĂTIREA CUNUNEI LA CASA GAZDEI

Cununa are loc în casa Angelinei Pop, căsătorită a doua oară cu Ștefan Pop, având trei fete din prima căsătorie, dintre care Docița Crețu, singura nemăritată, trăiește în casă cu ei. Angelina Pop este cunoscută în tot satul sub numele de Sucăcița, adică pregătitoare a bucatelor, deoarece, având o deosebită pricepere la aceste treburi, este chemată la toate ospetele.

Pregătirea cununei a început de ieri. S'au făcut 20 de pite mari și 40 de plăcinți mici, pentru care s'a cumpărat de la negustorul Florea Marte din sat, 40 de kilomi de făină cu 8 lei și o coroană kilomul. De asemeni, tot de la Florea Marte, s'a cumpărat un kilom și un fund de rais (orez) cu 26 de lei, un kilom de sare cu 4 lei, un kilom de țucăr, chiper de 4 lei, drojdie de 6 lei, 3 kilomi de carne cu 12 lei kilomul, o cupă de naft cu 5 lei. De la Rocna s'au cumpărat cu 100 de lei litrul, 2 litri de gais (cela e mai tare și-l prefaci două părți de apă și o parte de gais). Din casă s'au tăiat 3 găini și din grădină s'au luat ceapă și legumuri, pătrânjei, morcoji și o cărarabe. S'au gătit găluște cu curechi și rais, carne și slănină și zamă de găină.

La ora 3 după masă pita și găluștele sunt gata. În zamă se vor pune toșmagii după ce vor veni fetele. Toșmăgeii (tăitei) îi pregătește Angelina. Fata ei, măritată, de 29 de ani, analfabetă, Ana Olariu, spală blidele dintre care 38 aduse de la ea de acasă. Cealaltă fată a Sucăciții, Maria Sângiorzan, 26 de ani, analfabetă, măritată, fierbe găluștele pe care le-a făcut mama ei. Au fost tocmiți și lăutarii, 3 ceterași cu 120 de lei și mâncare, fiindu-le primaș Filon Acu.

La ora 8 și un sfert începe să vină lume, femei măritate, bătrîne, de prin vecini. Și anume;

Ileana Pătrășcan	56 ani	vecină
Tecla Pătrășcan	67	„ neam cu Sucăcița
Garofina Pop	30	„ vecină
Floarea Cotul	42	„ vecină
Floarea Cimpan	41	„ vecină
Lucreția Grapini	68	„ vecină
Eugenia Filipoi	51	„ sora Sucăciței
Mădălina Mihai	52	„ vecină
Lucreția Pătrășcan	30	„ vecină

Toată lumea așteaptă cununa, care trebuie să sosească dintr'un moment într'altul

CLACA ȘI FACEREA CUNUNII PE HOLDĂ

Urcăm spre munte, cale de peste un ceas, sus la Arșiță, unde își are Ștefan Pop holda lui de 7 iugăre, adică de patru zile de arătură. Aci se va face cununa. Munca în clacă a început mai de mult. Pînă acum s'a secerat grâu, ovăz și hrișcă și anume: întii au „început cu ovăzul, Luni în ceia săptămână, opt fete. Pe urmă Marți 5 fete și Simbătă cînd am gătat ovăzul, iară”. (inf. Docița Crețu). „Sunt numai 18 fete care au secerat la holdă, fiecare cite o zi. Cite 4 sau cite 8 într'o zi”.

(inf. Angelina Pop). Pină acuma griul nu e secerat tot. Dinadins au lăsat o bucată nesecărată ca să poată tăia astăzi spicele de griu pentru cunună și să mai fie puțină clacă. Se întâmplă însă că plouă, mărunț și rece. Nu au urcat sus la munte decât Docița Crețu și Raveca Domide. „Griul l-am fi secerat azi — ne spune Docița — d'apoi l'a plouat. Om sări după aceea”. Regula la clacă este ca fiecare fată să dea o singură zi de muncă: „care a fost la hrișcă, nu a fost la ovăz. Numa într'o zi vine una, de dimineață pină seara. Mincare noi le dăm. Ginars nu le dăm pină astară”. Numai Docița a venit în toate zilele, precum și părinții ei, că „tata a pus clăi și mama a făcut mincare”, „Ficiorii nu au ajutat. Ficiorii nu vin. Amu nu e ca mai de mult să meargă și ficiorii într'una. Numai la joc”.

Dacă nu ploua ar fi trebuit să fie față la cunună toate fetele care au muncit la holdă și anume:

1. Docița Crețu	21 ani	fata gazdei
2. Maria Iugan	18 "	vecină
3. Lucreția Ilieș	18 "	"
4. Octavia Mihai	23 "	vecină, cu sora ei,
5. Lisabeta Mihai	19 "	"
6. Măriuca Cămpan	19 "	"
7. Valeruța Sot	16 "	pretină
8. Varvara Mihai	18 "	vară dulce cu Octavia
9. Anuța Pop	24 "	veri al doilea cu Docița (Tat'su cu tat'su's veri dulci)
10. Aurica Natariș	19 "	pretină
11. Vironița Popârțac	18 "	"
12. Reghina Olari	16 "	vară al doilea
13. Victoria Olari	26 "	pretină
14. Elena Cămpan	29 "	"
15. Ana Cotu	16 "	"
16. Măriuca Sas	24 "	"
17. Corneluța Filipoi	15 "	vară dulce.

Docița Crețu e oarecum supărată pe fete că nu au urcat sus. Ea a trebuit să vie, pentru că a ei e cununa. Pentru ea se face. Deasemeni Raveca Domide a urcat pentru că ea o să împletească cununa. Ea nu a făcut altă muncă, la clacă. „Cine face cununa, nu mai face o zi”. „Cununa nu o știe face oricine. Pot veni și babele; fac și babele cînd nu știu fetele. Ioana Iugan a făcut înainte, dar amu-i bătrînă. Nu vrea să iasă pe aici” (adică să urce atît de sus, pină la Arșiță).

Raveca Domide, ajutată de Docița se apucă de făcut cea dintîi cunună. Taie griu, tulpina scurtă și fac mănunchiuri: cit griu pot ținea în mină. Apoi ia cite zece fire și face din ele ștruț, împletindu-le. „Scoate din mănunchi și le împletește, ștruțurile”. Intră astfel, la întreg „împletitul cununii”, 20 de mănunchiuri, care pot fi mai mari sau mai mici.

Apoi ștruțul se leagă cu ață de buși (ceiace cade de la meliță), încolăcind-o în formă de con, deschis la amândouă capetele: sus cit mai puțin, jos cit trebuie ca să poată intra cununa în cap, ca o pălărie. Gaura de sus se astupă cu un alt mănunchi de spice de griu cu coada foarte lungă. Anume se trec cozile prin gaura de sus și sunt lăsate să cadă în jos: cînd se va purta cununa pe cap, va putea fi ținută ușor cu mîinile de aceste cozi. (Vezi fotografiile).

După ce întîia cunună este gata, încep a sosi fetele. Intîia e Corneluța Filipoi. E certată pentru faptul că deși e neam cu Docița, vine atît de târziu. Sosesc și Măriuca Cămpan, Aurica Natariș, Ana Cotu și surorile Mihai. Acum, cînd sosesc fetele, e „spre asfințita soarelui”. Se face repede o a doua cunună. Ajută toate fetele.

La întrebarea: cine o să poarte cununa? răspund că Regina Olari. „Are mire

și el o să-i ia astară cununa din cap. După ce se descintă, o sărută și-i ia cununa". A doua cunună o poartă Corneluța Filipoi. Docița nu poate purta cununa că „nu e slobod să poarte cununa la ea acasă”.

ALAIUL CUNUNII

Fetele, după ce observă că dacă nu plouă, veneau toate sus, discută aprins ce drum să ia la coborît, ca să întâlnească și pe celelalte, care poate urcă spre ele. Pornesc apoi în jos. Deocamdată poartă cununa Docița Crețu și Corneluța Filipoi. S'a lăsat noaptea și plouă într'una: le-ar fi greu fetelor să ducă numai două, cununa pînă în sat. Pe la mijlocul drumului le iese în drum Rodovica Rus, femeie măritată și Ana Olari, sora, tot măritată, a Dociței. Aduc vestea că Reghina nu e în vale și nici nu vine să poarte cununa pentru că nu o lasă mă-sa, de frică să nu-i arunce cineva farmece, acum înaintea nunții. Celelalte fete așteaptă în dimb, de-asupra satului, la deal de țigani. Se ține sfat cine să poarte cununa în locul Reghinei. Pentru citva timp, o fată din grup ia cununa pe care o purta Docița. Celelalte fete se revoltă. În special Rodovica Rus protestează, afirmînd că trebuie aleasă o fată curată, altfel nu e bine. Fetele fac sfat, cui să dea cununa. După puțină ceartă, cad la învoială să o dea Anii Cotul, că-i fată foarte tină. A doua cunună rămîne tot la Corneluța.

Pe drum Rodovica Rus le sfătuște: celor cu cununa le spune să se învârtească pe loc, cînd le-o stropi cu apă flăcăii; grupului întreg, să se oprească, să se adune și să se așeze la rînd, să meargă cum se cade, să poată cînta cununa. Fetele încearcă să cînte. Nu prea știu toate cînta. Mai în vale, le iese în cale alte fete și femei, printre care Ioana Iugan, venită dinadins ca să le învețe să cînte. Le așează pe două rînduri. Înaintea rîndurilor, se află cele două fete cu cununa.

După o repetiție, făcută stînd pe loc, fetele luîndu-se după Ioana Iugan și învățînd cuvintele cîntecului, încep să coboare spre sat. Ioana le îndeamnă să cînte tare și deslușit ca să se audă în tot satul.

CÂNTECUL CUNUNEI ¹⁾



- 1 Dimineața ne-am sculat,
Pe obraz că ni-am spălat,
Secera 'n mîn' am luat,
Și la hold' am alergat,
- 5 Mândră hold' am secerat;

- Holda cu perechile
Secerat-o fetile.
De la vîrfu Arșiți,
Vine fruntea cununi.
- 9 Dela vîrfu muntelui,

1) Inf. Maria Iugan și Rodovica Rus. Disc. Soc. Compozitorilor Români, procedeu „Columbia”. Inregistrat și transcris de d-l Prof. C. Brăiloiu.

*) durata respirațiilor aproximativ, o optime.

Vine fruntea grâului;
 Și așa-i rându fetilor,
 Ca și rându merilor;
 Până-s mere mărunțele
 15 Sed pe crengi înșirățele;
 Dacă prind a se mări,
 Ele prind a se rări.

Ieșiți, feciori, cu apa.
 Și ne udați cununa;
 20 Ieșiți, feciori cu râu,
 Ca să ne udați grâu.
 Mătură-ți, gazdo, podu,
 Mătură-l de grâu de vară,
 C'amu-ț vine din iaz-vară¹⁾.

Intrarea în sat se face prin ulița ȋiganilor, pe unde e locul mai ușor de coborât de pe imaaș, pe unde vine drumul.

Alaiul ajuns în sat continuă a merge cântând și în tot lungul drumului, pe la porți, ies ficiorii cu cofe de apă și stropesc cununile, turnând apa în capul fetelor. Acestea se învârtesc în loc, de fiecare dată. În total, de-alungul drumului, au fost stropite de nouă ori.

Ajung acasă, cîntînd mereu. În poartă le iese în întîmpinare gazda, cu un felinar aprins în mîna. La intrarea în casă, găzdoaia, Angelina Pop, iese în tirnaț cu un blid cu „aghiasmă” și cu un struț de bosîioc și stropeste fetele.

Apoi, alaiul intră în casă.

CUNUNA LA CASA GAZDEI

În odaie, pe masă, se găsește o sticlă cu vinars și o pită. Alaiul de fete și femeii intră cîntînd. Întîiu, fetele cu cununa. Apoi Raveca Domide, care poartă în mîna secera cu care a făcut cununa. Se învârtesc de trei ori în jurul mesei. Fetele încetează a cînta și cele două cu cununa se așează în dosul mesei cu fața spre interiorul odăii. Raveca Domide începe să spue „descînteca cununii”. Intovă-rășește recitarea cu lovituri ritmice cu secera în masă.

DESCÂNTECA CUNUNII²⁾

1 Bună sara, domni de țară,
 N'aș ieșit cu plin afară
 Înaintea cununii
 C'aș gînit că n'om vini.
 5 Noi de mult am fi vînit,
 Da ne-o fo' grâu 'ncălcit
 Și drumu nepcisocit:
 Doi voinici ne-o zăbăjit.
 Și cu apă ne-o stropcit.
 10 Noi de mult am fi plecat,
 Da ne-o fo' grâu călcat
 Și drumu nepcisocat:
 Doi voinici ne-o 'mpcelecat
 Și cu apă ne-o udat.
 15 Noi de trii dzăli vinim,
 Curtea nu v'o nimerim
 V'aș făcut curte de pîcîtră,
 Batăr caii frîngii-ș bată.
 Și'ntr'însa să nu străbată.

20 Noi cu frîngii ne-am bătut
 Și 'n curte v'am străbătut.
 Sărace grâu rătundzat,
 Multă zoal' ai așteptat,
 Multă muncă și sudoare
 25 Di la noi fete ficioare.
 Noi de altă n'am fi vînit,
 D'am vînit c'am audzât
 C'aveți un ficior frumos,
 Să ieie cununa gîos.
 30 Da ficioru nu-i acasă:
 Că grâu roș i-aș măsura
 Și la moară l-aș mînat.
 Dar morariu nu-i acasă:
 Că-i dus în pădurea deasă,
 35 Ca să taie lemn de casă.
 Morărița, meșteriță,
 O loat doo ciocane
 Și-o făcut: cioc-poc

1) Șanț, 10 Sept. 1935 Inf. Ioana Iugan (52 ani) Cules de Prof. Ilarion Cocîșiu.

2) Șanț 7 Sept. 1935 Inf. Elena Cotu 23 ani, știe carte și Palaghia Cotu, 28 ani analf. Cules de Ștefania Cristescu.

- Și-o tomnit moara la loc ;
 40 Și-o turnat grâu roș în coș,
 Și-o turnat, și-o măcinat
 Trii tărăță și-o fărână
 Pân'o fost covata plină.
 Dintr'on spic ies'on otic,
 45 Dintr'o mină-o mierză plină,
 Dintr'on snop on poloboc,
 Să fii gazdă cu noroc!
 Să trăiască plugariu
 Care-o sămănat grâu!
 50 Să trăiască plugărița,
 Care-o ciuruit sămânța!
 Și de-acolo l-aț adus
 Și l-aț dat la noo jupâneasă,
 Di la Tăligrad alesă:
 55 Trii cernea, trii frământa,
 Trii pita 'n cuptior băga.
 Și-aț făcut un colac frumos
 Ca și fața lu Hristos,
 Și l-aț pus în cuiu din gios.
 60 Rumpet colacu 'n doo
 Și ne daț gasde și noo,
 Dar rumpeț colacu'n trii
 Că mai bine ni-ț găci,
 Casa asta-i susă 'n grindă
 65 Și-a noastră cunună-i mindră,
 Casa asta-i videroasă
 Cununa noastră-i frumoasă.

- Noi cununa nu v'o dăm ;
 Că cina nu o videm ;
 70 Că cina nu ne-aț gătit,
 Nici noo jin îndulcit.
 Jin în casă,
 Jin pe masă,
 Jin pe cunună să varsă,
 75 Să bem cu jupănu gazdă.
 Noi cununa nu v'om da
 Pină nu ni-ț arăta :
 O șerie de jinars,
 Pingă dinsa ceterași
 80 Și v'o doi, trii ficiorași,
 Să ne nvărtă pi su 'mină
 C' așa-i modea la cunună.
 Noi încă ne-am mai ruga :
 Să ne daț on ficior frumos,
 85 Să ieie cununa gios.
 Că-i copila tinerea
 Și cununa-i foarte grea
 Și n'o mai poate țânea.
 Și mnie mni s'ar cădea
 90 Pintru osteneala mea,
 O șerie de holircă
 Că n'aș mai dzâce nimică ;
 Și-on paar, doo, de bere
 Și-on gioc, doo, pe podele.
 95 De m'a juca cineva,
 De nu și pe vatr'oi sta!

În timp ce se spune descînteca, toată lumea stă în jurul mesei.
 Acum e timpul să între doi flăcăi, să scoată cununile de pe capul fetelor.
 Cînd sosesc la ușă, cineva strigă :

„Să nu fie cu mustețe
 Că s' fetele prea istețe”

Alta: „Să nu vie de la ușe, cu gușe”.

Alta: „Nici dela fintină,
 Cu ismenele 'n mină”.

Doi ficiori, Macedon Pătrășcan și Gavril Pop intră în casă, sărută fetele cu cununa, le scoate cununile de pe cap și le pun pe masă. Gazda strigă celor din jurul mesei „faceți bine, cătați și nu vă smîntiți di pingă masă”.

Gazda închină și bea ginars: „la mulți ani cu sănătate și cu bucurie; Dumnezeu să vă ție”. Dă să bea apoi ficiorului din dreapta. Apoi fetei din dreapta, fetei din stînga și la sfîrșit ficiorului din stînga. Fata spune flăcăului ei „să trăești”¹⁾.
 La urmă se dă să bea tutulor fetelor, pe rînd.

1) Fata care ia cununa'n cap, cînd închină cu paharul de jinars, închină la ficior:

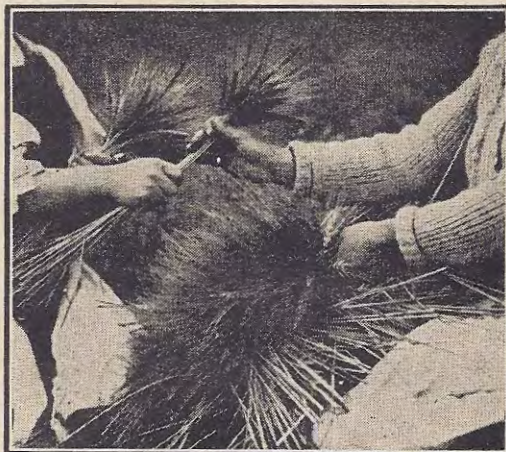
„Să trăești bade, badiță,
 Că'ț închin'o copiliță
 Mănici albe și peștiță
 Să trăiești, de mă voiești
 De nu, tot prieten mi-ești
 Să trăiești, de mi-i voi
 De nu, tot pretini om fi!

Da amu nu să prea mai dzice. (Inf. Elena Cotu 23 ani știe carte). Culeg. Ștefania Cristescu.

ÎMPLETITUL CUNUNII



1) Docița Crețu și Raveca Domide aleg spicele.



2) Docița dă Ravecăi „mănunciuri” de spice, să le împletească.



3) Împletitul cununii e gata



4) Cununa e strânsă colac, și legată cu sfoară,



5) Se adaogă, în vârful cununii, două „mănunciuri” cu coadă lungă.



6) Cununa este gata.

Cununa în satul Șanț



Pe Arșiță, la facerea Cununii.



Alaiul coboară, cântând, spre sat.



Flăcăii stropesc Cununa.



Cununa în satul Rebrîșoara : o poartă o femeie în vârstă ; o stropesc tot femeile.

Cunună în satul Șanț



La casa Cununii, gazda stropește cu aghiasmă,

OSPĂȚUL.

Gazda spune fetelor: „mă fete, la repezeală vă deșchimbați și veniți”. Fetele pleacă să-și schimbe hainele cu care au venit de pe câmp, cu altele de sărbătoare. Cele care stau mai departe, au avut grija să-și aducă hainele în vecini! Mama Lucreței Filipoi le adusesese chiar acolo.

„Mai cîntăm la domni și domnișoare, mulți ani trăiască”.

Fetele pleacă. Se așează masa. Două mese lungi sunt aduse în casă, se pun fețe de mese, se aduce pită, turtă dulce și zeamă cu toșmagi. Sosesc fetele și se așează la masă. Bătrînii, femei și bărbați, nu iau parte la masă. Privesc numai de pe lături. Grupul flăcăilor se află în tîrnat, de unde privește pe geam la ce se petrece. Macedon Pătrășcan sosește și se așează între cele două fete cu cununa. Întreabă: măi, ceteraș avem?”. O fată spune: „nu poci mîncă, că mă văd ficiorii de afară”. Se aduc găluștele. Incepe petrecerea.

Fetele de la cele două mese, se întrec în strigături:

*Da și cine mi-e drag mie,
L'ași cunoaște dintr'o mie,
Cî'n mi-a face semnu mie.*

*Să trăiască, să trăiască,
Toți mesânii dela masă
Și gazdele dela casă;
Fetele de la cunună
Și cu domnii de-a'npreună;
Foaie verde de secară,
Că's din echipa regală.*

*Cucule di pi pădure,
Du-te la badea și-i spune,
Că zăpada cade mîine;
Să-și tocmască clopu bine,
Că io mîndru struț i-oi pune:
Rușmarin cu două flori,
Să fac but la doi ficiori;
Rușmarin cu viorele,
But la dușmancele mele,
Să crape inima'n tele.*

*Trandafir dintre livezi,
Drăguț ca al meu nu vedzi;
Numa'n tîrg la Făgădău,
La o băietă de domn.
Nici acela nu'i frumos,
Ca al meu, că-i de om prost.
Cînd să'ncalță de-on picior,*

*Gînești că-i on domnișor.
Cînd să'ncalță de-amîndouă,
Gînești că-i un strop de rouă,
Cînd să'ncalță cu opinci,
Umblă'n fete, după cinci.*

*Cine n'are'n lume-on dor,
Trăiește mai binișor.
Da' eu am două și trii,
Doamne greu ie di-a trăi.*

*Bate Doamne uritu,
Să nu calce pămîntu! măi!
Pi un'e uritu calcă,
Rădăcina ierbii sacă.
Pe unde uritu mere,
Rădăcina ierbghii piere.
Doamne omu cel urit,
Trebe'n codru celuit,
Și cu bota'n cap pălit,
Să nu șie pe pămînt,
Să nu șie'n lume altu,
Uritu face păcatu.*

*Așa gîndește omu,
C'o trăi cit pămîntu.
Că face ziduri de pîiatră,
Și n'o muri nici-odată.
Dar și viața omului,
Ii ca floarea cîmpului.*

Se cîntă: „Lăsați-mă lingă pahar”. Vioristii întii, singuri, apoi de-odată cu fetele „Pe umeri pletele curg rîu”. Urmează „Cucuruz cu frunza'n sus”, „Fată de ginărar”. Numai din voci: „Am un leu și vreau să-l beau”. O fată întreabă: cîntăm cu toții „Vino bade pe sub coastă?” Drag ți-e de ia? O știți? O știm, începeți D-vstră!” Gazda spune: „Numai vă purtați bine, că vă las în sezătoare”. Se cîntă o „horie tărăgănată”: „Așa mi vine uneori, să-mi ieu otravă să mori”...

Intrerup lăutarii, care încep să cînte ei. Pornesc din nou strigăturile.

„Vai de lin și de pelin,
 Și de omu cel străin,
 Că bea apă'n loc de jin,
 Și trăește cu suspin;
 Că bea apă'n loc de bere,
 Și trăește cu durere,
 Făr'de nici-o mîngiere.

Doamne omul cel străin
 Că-i ca pomu printre spcini,
 Spcinu crește'n lat și'n lung,
 Și pomu rămîne ciung;
 Spcinu crește'n lung și'n lat,
 Pomu rămîne uscat;
 D'apoi omu cel străin:
 El slujăște la stăpîn,
 El slujăște cu dreptate,
 Ia simbrie-a treia parte,

Se aduce o găină la masă. De obicei la cunună nu se dă găină. De aceia fetele încep să ridă și li se pare că sunt la nuntă, unde găina joacă un rol ritual, fiind dăruită nașilor, după ce e descintată. Incep deci, în deridere, să simuleze ceremonialul nunții. Angelina Pop, găzdoaia, după cum am spus, are și porecla de Sucăcița. Fetele strigă deci Sucăcița, pentru că ei i se cuvine să descinte găina:

Socăciță, unde ești?
 Hai încoa că trebuești!

Găiniță, găiniță,
 Găina'i fără de pene,
 Socaciu fără izmene.

Socăciță, socăciță,
 Socăciță din Acrina (?)
 Cum dracu ai pus găina?
 C'ai pus'o cu curu'n sus,
 P'ingă ia carne de urs,
 Cea mai bună, ni s'o dus
 Asară pe lingă șură,
 Invălită'n pinzătură.

Sucăciță, sucăciță,
 Sucăciță din Făget
 Hai încoace să te vād.

Socăciță, socăciță,

Strigă Sucăcița:

Mîndră-i grădina cu pomi
 Și la masă pîntre domni.
 Mîndră-i grădina cu poame,

Nimenea nu-i face parte.

Une și-s oamenii dragi,
 Ară plug cu două vaci.
 D'apoi unde trăesc rău,
 Șase boi la un resteu,
 Și mere plugu cu greu,
 Numa trudă și necaz;
 Ară 'ntr'o zi, d'un popas
 Și se tot uită la soare,
 Că-i pare ziua pe mare! hop!

Eu cu mîndra duce-m'ași
 Pe țarină și imaș, măi!
 Nu mi-ar trebui nănaș.
 Ș-am trăi necununași,
 Ș-am dzice că sîntem frați;
 Nici popă să ne cunune,
 Numai noi cu vorbe bune.

Socăciță din ia mare
 Ia fă bin'de ia mîncare,
 Să putem mere pe cale.

Pita'i ca buretele,
 Poți lipi păretele.

Socăciță să trăești,
 Și de-amu să socăcești
 Că tomagii's subțirei
 Și-or mîncea domnii din ei.
 Plăcinta ni-i ca bumbacu,
 Poate mîncea și 'npăratu.
 Găluștele's minînfăle
 Și-or mîncea domnii din iele.

Hop săracă găinușă
 Cum te-oi apuca de gușă
 Și ti-oi svîrli pîn'la ușă
 Di la ușă pîn'afară,
 Socăciță, ad'o iară!
 ... (fetele rid tot timpul).

Cin'la masă-i plin de doamne.
 Facez bine și iertaș:
 Bună, rea, nu ni-o mai dați!

Fetele se prefac a da în glumă, de mîncare drăgușilor lor plecați la armată și a căror fotografie e pe perete.

Lăutarii încep din nou a cînta „patru boi cu lanțu'n coarne”. Toată lumea se scoală de la masă. Este ora 10 seara.

Încep jocurile. Ar urma să între flăcăii. Dar s'au supărat că a ținut ospățul prea mult și nu vor să mai vie. Stau în stradă, la cîteva case mai departe. Fetele se arată cam supărate.

Lumea toată se împarte în cele două odăi ale casei.

Dăm repertoriul celor cîntate și jucate :

O fată : „bade cînd treci pe la noi” etc.

Alte două fete încep a cînta trăgănat. „Cuvintele să vijesc oricare”. Se aleg cuvintele „La fîntînă între copaci”.

Fetele merg să întrebe o melodie pe femeile mai bătrîne. „Cum îi zice la horia asta „tăt am dzis că nu-mi trebuiaie ?” etc.

Începe vioristul. Ficiorii tot nu vin. Atunci Maria Cîmpan zice fetelor :

— „Hai și-om juca două. Ia să întărim ficiorii, să nu rămînem fără ei !

— „Nu se duc. Ia, acolo's tăji”.

Încep fetele cu cununa, cu cei doi ficiori ai lor. Joacă de-a mîna. Celelalte fete joacă singure, două cîte două. Urmează „di'nvîrtita”.

„Joacă mîndră cum joc eu
C'ășa joacă neamu meu

Dac'ar fi jucat mai bine
M'ar fi 'nvățat și pe mine”

Se cere o sirbă. Se joacă o roată, o moldovenească, o moldovenească din bătrîni.

Plecăm atuncia noi, ca oaspeți monografiști, să îmbunăm flăcăii și să-i aducem în casă. Li aducem. Intră și ei în joc. Urmează :

Di-a mîna, someșana, di-a'nvîrtita, un joc strein, roata, apoi cu schimbato fetelor, di-a'nvîrtita.

În tot timpul jocului, ficiorii sunt încă supărați. Între ei și fete începe un adevărat duel de strigături. Cearța se curmă astfel, în răsul tuturilor. Din aceste strigături au putut fi notate următoarele :

Ficiorii : Arde-te focu sopon,
Faci pe mândra ca de domn ;
Pe mine din om neom ;
Arde-te focu potică,
Faci pe mândra frumușică,
Pe mine din om, nemică !

Fetele : Bade pe obrazu tău,
Pus'ai pudăr de un leu.
Nu știu cum dracu l'ai pus :
Pe grumaz nu ți-o ajuns.

Fetele : Arde-te focu sopon
Faci pe badia cum i-un domn ;
Și potică să trăești,
Pe badia să-l molnăești. (a vărui,
ca pe pereți)

Ficiorii : S'o băgat lelia'n cămară
La o(a)la cu rumenială,
Și nu știu cum li-o mai pus,
Că pe nas nu i-o ajuns,
Și i-o rămas nasu gol
Ca și-o mucie de topor.

Ficiorii : Am o mândră albă tare,
Ca și fundu la căldare ;
Am o mândră ca de domn,
Ca și fundu la ciaun ;
Am nădejde c'a albi
Di-odată cu bgivolii.

Fetele : Nici asta nu e vâjită,
Numa gura ta rânjită ;
Nici asta nu ie pe cale,
Numa gura ta cia mare.
Și-ț pune ulcica'n cui
Și nu striga nimenui.

Fetele : Nu-i de jină cui i-e gura,
C'ășa mere strigătura !

- Ficiorii: *Lotri's ficiorii la noi,
Pân ce au câte doi boi,
Și câte v'o nouă oi;
Di-ar veni luna lui Mai,
Boii i-ar da pe mălai,
Și oile la porțâie,
N'or și vrednici să să țâie.*
- Ficiorii: *Foaie verde din răzvor,
M'am apucat să mănsor;
Foaie verde fir de vie,
Socru mi-o dat de moșie,
Două rafe pe copite,
Să ne căpătăm la vite;
Două rafe ș'un răjoiu,
Să ne căpătăm la boi.*
- Fetele: *Dă-i Doamne badii noroc
Și la cornu cășii foc;
Dă-i Doamne badii tignială,
Și la cornu cășii pară.*
- Ficiorii: *Răsărit-o soarele,
S'au pornit cățările;
Răsărit-o luna'n șură,
S'o pornit cea ră de gură.*
- Fetele: *Zis-o badia, dumnealui:
„Bateț gura cu vergiaua,
Să nu bată ca cățiaua;
Bateț gura cu vergelu
Să nu bată ca cățelu”,
Ai putea bade să tași
Ca vinele de la grumaji
Că râtezele la lanț.
Zis-o badia, dumnialui,
Că: „să și-e-a dracului,
De-i mai trăbuiesc eu lui”
Io am dzis, a lui să șie,
De-mi mai trăbui badia mie;
L'am dat la dracu de tăt
Că nu-m trebăi nici să-l văd.*
- Ficiorii: *Foaie verde de trifoi
Blândă-i mândra pi la noi,
Că ș'o căția di la oi;
Foaie verde de măgură,
Blândă-i lelița de gură
Ca ș-o căția de la stână.*
- Fetele: *Spusu-ș'am badiță, spus,
Să porți pană pe măsură
După cum ți-i stogu'n șură.*
- Stogu ți-i din patru snopci,
Și pana până pe ochi
Snopu'i dintr'o furcitură
Și pana'i până pe gură.
- Ficiorii: *Frunză verde de măgură,
Vreau să strâg o străgătură
Să s'audă'n curmătură:
Fata care-i ră de gură,
Atuncia să să mărite
Că'n n'avea nici-un dinte;
Atuncia să-și facă nuntă,
Cân'a fi de mânuri slută.*
- Fetele: *Creapă Doamne pământu,
Să se bage urātu;
Creapă Doamne păjiștea,
Să răsară dragostea.
Câtă boală pe pământ
Nu-i ca boala de urât.
Urātu un'ie se pune
Face inima tăciune.
Din cât să mai duc urât
Mai bine moartă'n pământ.
Că moartă'n groapă m'or pune.
Urātu mă poartă'n lume.
De urât m'am dus de-acasă,
Da urātu nu mă lasă.
De urât m'am dus pe lume
Urātu-o vinit cu mine.
De urât m'am dus în țară,
Urātu-i cu mine iară,
De urât m'am tot ferit,
Cu urātu's la un blid.
De s'ar sparge blidu'n fund,
Să scap de urât curund.*
- Ficiorii: *Bată-te Dumnezeu lele
Tis buzele supfirele
De trii degete di-a mele;
Și ești frumoasă la gură
Ca ș'o vacă dingă șură.*
- Fetele: *Am drăguț și-i cât un ied,
Săcerând prin holdă-l pierd
Nu știu ce i-aș da să criască
Iarbă di pă măierugă
Să criască tot în fugă.*
- Ficiorii: *Să trăiască a cui ie claca
C'amu joacă tătă vaca;
Să trăiască a a cui i nuntă
C'amu joacă tătă dudu.*

Fetele: Trăiască a cui e jocu,
C'amu joacă tăt motocu;
Trăiască a cui-i libovul
C'amu joacă tăt bou.
Săi în sus, burduf netuns
Pcică gios, burduf flocos.

Ficiorii: Mândra mea de harnică

Nu intră'n biserică
Că'n poale să'nciedică
Și din patruzăci de lâni
S'o făcut mănuși pe mâni
Dintr'o sută de fuioare
S'o făcut baier prin poale
Și la lucru, ca butucu
La mâncare ca și lupo.

Însfârșit urmează alte strigături, obișnuite de joc.
Petreizarea ia sfârșit la orele 13,30.

Material cules de: Prof. C. BRĂILOIU, H. BRAUNER, I. CAZAN, I. COCIȘ, ȘTEFANIA CRISTESCU, VIORICA SASU, H. H. STAHL.

Redactat de: H. H. STAHL.

Anexe

CÂNTECUL CUNUNII (variantă)

Dimineața ne-am sculat
Și pe obraz ne-am spălat,
Lui Dumnedzău ne-am rugat,
Săcerea'n mîn'am luat
Și la holdă am plecat.
Holda-i ca părețile
Săcerat-o fetile.
De une cununa vine
Multe clăi s'or pun mine;
De une cununa pleacă
Multe cară să încarcă.
Din vîrșuț dealului,
Vine fruntea griului;
Din vîrșuț obcinii,
Vine fruntea cununii.
Și-așa-i rîndu fetilor
Ca și rîndu merilor:
Pină-s mere minînțele,
Stau pe crengi înșirățele;
Dacă prind a să mări
Iele prind a să rări.
Cununiță 'nrotilată,
Trăbuiu-ai adăpată;

Cu apă dintr'un izvor
Și cu jin dintr'on urcior.
Nu știu ficiori nu-s în sat,
Or isvoarăle-o săcat.
Ieșiți ficiori cu apa
Să ne udat cununa:
Cu apă din finținiță
Cu jin di la crîșmăriță.

(Cînd sosăști la poarta gazdii:)

Numa 'ncetu pe la poartă
Cu cununa cît o roată

Cînd ajungi în casă, înconjuri masa de
trei ori:

Mătură-ți gazdă podu,
Că-ț aducem griu roșu.
Mătură-l de griu de an
Că-ț aducem din iest an.

Inf. Elena Cotu, 23 ani, știe carte. —
Culegere:

ȘTEFANIA CRISTESCU

Șanț Sept. 1935.